

Mottagare: Justitiedepartementet

Kulturrådets yttrande över utkast till lagrådsremiss Privatkopieringsersättning (Ju2025/01727)

2025-10-28
KUR 2025/611
Kulturrådet
Box 27215, 102 53 Stockholm
kulturradet@kulturradet.se

1. Sammanfattning

Kulturrådet tillstyrker i huvudsak förslagen i lagrådsremissen och ser positivt på ambitionen att modernisera och bredda privatkopieringsersättningen. Vi välkomnar särskilt att systemet görs teknikneutralt och att fler konst- och kulturområden omfattas, vilket stärker möjligheterna att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Vi vill dock understryka vikten av att systemet utformas så att det långsiktigt bidrar till konstnärlig mångfald, kvalitet och tillgång till kultur i hela landet, och att det är rättssäkert, transparent och inkluderande.

Kulturrådet lämnar synpunkter på de delar av lagrådsremissen som skiljer sig från betänkandet, i enlighet med remissens instruktion.

2. Kulturrådets synpunkter på förslagen i betänkandet/promemorian

Avsnitt 6.2 – Rätten till ersättning

Kulturrådet tillstyrker att rätten till ersättning knyts till inskränkningen av ensamrätten och att samtliga upphovspersoner vars ensamrätt inskränks också blir ersättningsberättigade, oavsett konstområde. Detta innebär att även text- och bildområdet fullt ut omfattas, vilket är en viktig utveckling för att säkerställa likvärdiga villkor för olika kulturskapare och för att uppfylla EU-rättens krav.

Vi noterar dock att det finns en risk för tolkningsproblem och ersättningsbortfall om fotografiska bilder inte omfattas av ersättningsrätten. Kulturrådet anser att det är viktigt att systemet inte utesluter betydelsefulla grupper av bildskapare, särskilt då bildområdet är centralt för både konstnärlig utveckling och kulturens tillgänglighet. Vi föreslår därför att frågan om fotografiska bilder och bildskapare ses över ytterligare, för att undvika tolkningsproblem och säkerställa att systemet är rättvist och inkluderande.

Avsnitt 6.3 – Ersättningsgrundande anordningar

Kulturrådet tillstyrker förslaget att ersättningsgrundande anordningar inte längre ska vara begränsade till upptagning av ljud eller rörliga bilder. Vi ser positivt på att systemet görs teknikneutralt och att även hjälpmedel för privatkopiering, såsom kopiatorer och skrivare, inkluderas. Detta är avgörande för att systemet ska vara framtidssäkert och rättvist. Vi vill dock understryka att undantagen för professionell användning och för personer med funktionsnedsättning fortsatt måste gälla och tillämpas tydligt, så att systemet inte får oönskade effekter för exempelvis utbildningssektorn eller tillgänglighetsarbetet.

Avsnitt 6.4 – Skyldigheten att betala ersättning

Kulturrådet tillstyrker förslaget att ersättningsskyldigheten även fortsatt ska ligga på näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller inför ersättningsgrundande anordningar. Vi välkomnar även förtydligandet att näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet från utlandet till en konsument säljer anordningar ska omfattas av ersättningsskyldigheten. Vi tillstyrker även förslaget att ersättningen ska betalas vid försäljningen av en anordning, om inte försäljningen sker till en näringsidkare som genom avtal med en sådan organisation som har rätt att kräva in ersättningen har övertagit betalnings- och redovisningsansvaret för anordningen.

Avsnitt 6.5 – Ersättningsens storlek

Kulturrådet tillstyrker att ersättningsens storlek anges i lag och att en omräkning av ersättningsbeloppen ska göras vart tredje år utifrån konsumentprisindex. Vi anser dock att det finns skäl att höja takbeloppen mot bakgrund av vidgningen av rättighetshavare inom ersättningssystemet, särskilt när även länder utanför EU/EES och utökade rättigheter för radio- och tv-företag omfattas. Vi är också tveksamma till att ersättningen per gigabyte undantas från indexuppräknings. För att säkerställa att ersättningen över tid motsvarar faktisk användning och ekonomisk påverkan, bör även denna del av ersättningen kunna justeras i takt med prisutvecklingen.

Avsnitt 6.6 – Administration och fördelning

Kulturrådet tillstyrker att rätten till ersättning fortsatt ska kunna göras gällande endast av en organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade rättighetshavare, och att det fortsatt ankommer på organisationen att fördela ersättningen mellan de ersättningsberättigade. Vi delar också bedömningen att det inte bör införas särskilda regler om att rättighetshavare på begäran av organisationen ska lämna uppgifter om hur de påverkats ekonomiskt av privatkopiering.

Vi vill dock understryka vikten av transparens och insyn i både fastställandet av ersättningsnivåer och fördelningen av medel. Ett system som upplevs som

rättvist och förutsägbart stärker förtroendet bland kulturskapare och rättighetshavare, och bidrar till att uppfylla de kulturpolitiska målen.

Avsnitt 6.7 – Preskription av rättighetshavares fordran

Kulturrådet tillstyrker förslaget att den ersättningsberättigades fordran på organisationen ska preskriberas tre år efter utgången av det räkenskapsår då intäkterna inkasserades. Vi bedömer att borttagandet av kravet på ömsesidighet, i förhållande till rättighetshavare från länder utanför EU/EES, kommer att tillföra utmaningar för inkasserande aktörer i form av ökad administration och hantering av nya krav på ersättning. En särskild preskriptionsregel kan underlätta tillämpningen samt skapa förutsebarhet i förvaltningen och ge bättre förutsättningar för en effektiv fördelning.

Avsnitt 6.8 – Utökad tillsyn

Kulturrådet tillstyrker förslaget att Patent- och registreringsverket ska ha tillsyn över att den organisation som har rätt att kräva in privatkopieringsersättning följer de föreslagna bestämmelserna. Det framstår som logiskt att ge ett sådant uppdrag till Patent- och registreringsverket, eftersom myndigheten redan idag är tillsynsmyndighet för den kollektiva förvaltningen av upphovsrätt.

Avsnitt 7 – En ny möjlighet till medling

Kulturrådet tillstyrker förslaget att en medlare ska kunna utses för att hjälpa parter som vill ingå avtal om privatkopieringsersättning samt att ersättningen till medlaren ska, om inte annat har avtalats, betalas av parterna med lika delar. För att underlätta framtida förhandlingar anser Kulturrådet att det bör finnas möjlighet för parterna att få en medlare utsedd i samband med avtalsförhandlingar om privatkopieringsersättning.

Avsnitt 8 – Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Kulturrådet tillstyrker förslaget att lagändringen ska träda i kraft den 1 september 2026. Vi anser att det är angeläget att de föreslagna lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt, men delar bedömningen att ett tidigare ikraftträdande än den 1 september 2026 inte är genomförbart. Vi anser vidare att de ändringar som föreslås i lagen om kollektiv förvaltning av upphovsrätt samt i lagen om medling i vissa upphovsrättstvister bör träda i kraft samtidigt som övriga lagändringar.

Avsnitt 9-10 – Konsekvenser och författningskommentar

Kulturrådet delar bedömningen att förslagen om en breddning av ersättningsordningen talar för att den samlade ersättning som ordningen genererar bör bli högre än i dag. Detta gäller särskilt ökade intäkter till rättighetshavare inom områdena text och stillbild, men även till andra rättighetshavare vars verk och prestationer i dag inte sänds ut eller ges ut på det sätt som den nuvarande ordningen förutsätter.

Vi vill särskilt lyfta behovet av fortsatt uppföljning av effekterna på kulturskapares inkomster och på möjligheten att upprätthålla ett levande kulturliv. Vi föreslår att regeringen kompletterar analysen med särskilt fokus på hur olika grupper av rättighetshavare påverkas, särskilt frilansare, mindre aktörer och aktörer inom olika konst- och kulturområden, samt hur systemet fortsatt kan bidra till att uppfylla de kulturpolitiska målen.

3. Beslut

Statens kulturråd (Kulturrådet) är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Myndighetens arbete tar sin utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och verkar för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag samt andra främjande åtgärder. Grunden för vårt uppdrag är att alla ska kunna ta del av konst och kultur av hög kvalitet.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Kajsa Ravin. Ärendet har föredragits av chefjurist Greta von Rosen Stövind.